

RUTH BENEDICTOVÁ V ČESKOSLOVENSKU (LÉTO 1948)

PATRICIE KUBÁČKOVÁ

Ruth Benedict in Czechoslovakia (summer 1948)

Abstract: The famous book of Ruth Benedict (hereafter RB) *The Chrysanthemum and the Sword* about the patterns of Japanese culture was for the first time published in autumn of the year 1946 (two years ago, for the first time also in translation to Czech). Had not RB died prematurely two years later, in September 1948, maybe we could today flip through the pages of similar book on the patterns of Czech national character, viewed by the American cultural anthropologist, as Czechoslovakia was one of the several countries that were, after the World War II, investigated at a distance within the frame of the interdisciplinary project (Columbia University Research in Contemporary Cultures), initiated by RB, who for some time herself participated in it. Therefore in her archive there are some materials about Czechoslovakia. Besides, after a year of realization of the research, in summer 1948, RB got a chance to personal visit of Czechoslovakia, in the role of scientific consultant and lecturer at summer seminary of the UNESCO in Poděbrady, so that she could familiarize herself with the culture she had been researching at a distance. Based on the archival materials, the article tries at presenting detailed overview of her visit in Czechoslovakia and her participation in the international seminary.

Key words: Ruth Benedict; UNESCO seminary in Poděbrady in 1948; method of the research of national character at a distance.

Proslulá kniha Ruth Benedictové (dále RB) *Chryzantéma a meč* o vzorcích japonské kultury vyšla poprvé na podzim roku 1946 (a předloni prvně i v českém

překladu).¹ Pokud by o dva roky později, v září 1948, RB předčasně nezemřela, možná bychom dnes mohli podobně listovat v knize věnované českým kulturním vzorcům a přečíst si o české národní povaze, jak se jevila pohledu americké kulturní antropoložky. Československo bylo totiž jednou z několika zemí, které byly po druhé světové válce zkoumány *na dálku*² v rámci mezioborového projektu (*Columbia University Research in Contemporary Cultures*; dále RCC) při Kolumbijské univerzitě, jež RB iniciovala a jehož se i po určitou dobu účastnila. Z toho důvodu se v jejím archivu dochovaly některé materiály k Československu. Nadto se Benedictové po roce trvání tohoto výzkumu, v létě 1948, naskytlá příležitost Československo osobně navštívit, v pozici odborné poradkyně a přednášející na letním semináři UNESCO v Poděbradech, a takto se s kulturou zkoumanou *na dálku* setkat zblízka. Za pomoci archivních materiálů se tato studie pokusí o detailnější zmapování její cesty do Československa a její působení na tomto mezinárodním semináři. Cílem je tedy zodpovězení dvou otázek: proč RB v létě 1948 navštívila Československo a proč se o tuto středoevropskou zemi již několik let před touto cestou zajímala.

Materiál

V této studii představím část unikátního materiálu z archivu dokumentů Ruth Benedictové, zaměřím se přitom na oddíly, které se týkají jejího pobytu v Československu v létě 1948. Tyto dokumenty jsou součástí *Archives and Special Collections* při *Vassar College Libraries* v Poughkeepsie (stát New York). Podle údajů této instituce³ sbírka, zahrnující osobní a profesní dokumenty z období 1905–1948, obsahuje korespondenci, deníky, zápisníky, rukopisy a strojopisy, články, proslovy, finanční dokumenty, referáty, výukové podklady, fotografie a přenosný psací stroj. Sbírkou je uspořádána tematicky do 22 souborů (series); tyto soubory jsou dále utříděny do složek (folder) či krabic (box). Podle archivního seznamu (Guide to the Ruth Fulton Benedict Papers) byly k tématu Československo vybrány následující soubory a z nich tyto složky (viz tabulka).

¹ Benedict (1946) a Benedictová (2013).

² Výzkum *na dálku* byl veden bez práce v terénu, byl tudíž založen na analýze specifického materiálu, který byl k dispozici i mimo zkoumanou oblast: interview s imigranty, analýza filmů, deníků, literatury ad.

³ Vassar College Libraries, Archives and Special Collections. Guide to the Ruth Fulton Benedict Papers. Online: <http://specialcollections.vassar.edu/findingaids/benedict_ruth.html> (naposledy navštíveno 6. 1. 2015).

Tabulka – Přehled výběru k tématu Československo z archivu R. Benedictové

Číslo a název souboru	Číslo a název složky
I. Correspondence ⁴	16.4 Correspondence to RFB ⁵ , Apr 1948 16.6 Correspondence to RFB, June 1948 16.7 Correspondence to RFB, July 1948 16.8 Correspondence to RFB, Aug–Sep 1948
XII. Culture Area Files ⁶	98.3–98.6 Culture Area Files – Czechoslovakia
XIII. U. S. Office of War Information [OWI] ⁷	112.10 OWI Consultants – List; Corr. with A–M (1943–1945) 112.14 Unesco – 1947–1948 112.15 Unesco Seminar, 1948

Výběrový obsah složek je uveden v příloze; jednotlivé dokumenty jsou pro potřebu citace v textu očíslovány, za pomlčkou je uvedeno číslo složky podle archivního uspořádání, např.: 1–16.7 označuje první dokument (tj. dopis z 2. 7. 1948 od Romana Jakobsona...) ve složce 16.7 (Correspondence to RFB, July 1948).

Úvod

Ve 30. letech 20. století stála Ruth Benedictová, studentka a kolegyně Franze Boase, u zrodu konfiguracionismu, nového antropologického směru, úzce spjatého se školou *osobnost a kultura*, který se pokoušel studovat danou kulturu jako integrovaný celek (viz např. Soukup 2000: 67, 78); podstatný tak neměl být z badatelského hlediska pouhý výčet kulturních prvků, ale také jejich vzájemné vztahy a dále odkrytí určité dominantní konfigurace dané kultury, kolem které jsou tyto prvky soustředěny (Budil 2003: 188). Před válkou se tímto směrem RB věnovala americkým indiánským kulturám, válečný konflikt však její odborný zájem přesměroval (a tato změna je patrná z výčtu vědeckých prací Benedictové⁸); RB je tak považována za toho, kdo položil základy systémového studia kultury a mezikulturně orientovaných studií současných kultur (Soukup 2000: 73).

⁴ Soubor korespondence sestává z několika oddílů, kupř. oddíl chronologicky uspořádané korespondence zahrnuje celkem 163 složek (folder 1.1 – folder 16.12).

⁵ RFB, Ruth Fulton Benedict.

⁶ Soubor ke kulturním oblastem zahrnuje celkem 175 složek (folder 97.1 – folder 111.12).

⁷ Soubor k Úřadu pro válečné informace zahrnuje celkem 15 složek (folder 112.1 – folder 112.15).

⁸ Z jejích knih a monografií: „The Concept of the Guardian Spirit in North America“ (Memoirs of the American Anthropological Association, 1923), Tales of the Cochiti Indians (Bureau of American Ethnology, 1931), Patterns of Culture (1934), Zuñi Mythology (1935), Race: Science and Politics (1940), The Races of Mankind, (with Gene Weltfish) (1943), The Chrysanthemum and the Sword: Patterns of Japanese Culture (1946), Rumanian Culture and Behavior, Distributed by the Institute for Intercultural Studies (1946), Thai Culture and Behavior, Distributed by the Institute for Intercultural Studies (1946). – Podle Bibliografie R. Benedictové (1922–1948) zpracované Mary E. Chandlerovou (viz Mead 1949: 463–468).

Ruth Benedictová⁹ strávila na přelomu července a srpna roku 1948 v Československu přibližně 17 dní, avšak její odborný zájem o tuto středoevropskou zemi trval několik let. V roce 1943 dostala RB, působící tehdy na Kolumbijské univerzitě, pracovní nabídku výzkumného místa z Úřadu pro válečné informace (Office of War Information; dále v textu OWI). RB tuto nabídku přijala. Margaret Meadová v článku věnovaném vzpomínce na život své přítelkyně a kolegyně, který vyšel v časopise *American Anthropologist* takřka rok po její smrti, uvádí, že válka přinesla Benedictové naprosto novou oblast zájmu: „The war brought her an entirely new area of interest, the application of anthropological ways of thought to contemporary societies [...]“ (Mead 1949: 461–2).

M. Meadová uvádí, že když začalo být jisté, že válka je nevyhnutelná, začali antropologové uvažovat nad tím, jakými metodami by mohli k válečným přípravám přispět (Mead 1959a: 351). Instituce (např. Council for Intercultural Relations, později přejmenován na Institute for Intercultural Studies), které za tímto účelem vznikaly, měly umožnit výzkumy, jež by přinášely informace přispívající k rychlému vítěznému konci války, k rekonstrukci a ovlivnění podoby poválečného světa. RB byla přesvědčena, že rozdíly mezi jednotlivými národy by měla být věnována pozornost, že by tyto rozdíly měly být uznány a respektovány (Benedict 1943: 107). Podstatnou věcí byla zároveň podpora rozvoje nových metod, jež by umožnily již zmiňovaný výzkum *na dálku*.

Úřad pro válečné informace (OWI)

V červnu roku 1943 začala RB pracovat ve Washingtonu pro OWI ve funkci vedoucí oddělení Basic Analysis Section (Bureau of Overseas Intelligence) a působila tam až do roku 1945. Úkolem Benedictové bylo, v podmínkách nejvyššího bezpečnostního prověření, *na dálku* analyzovat soudobé kultury, neboli slovy RB „věnovat se národní povaze nepřátelských a okupovaných zemí“ (Benedict 1974: 160), a porozumět tak jejich chování a postojům (viz Mead 1959b: 430).

Výzkum *na dálku* vyplynul v tehdejší době z válečných podmínek, kdy danou zemi nebylo možné v průběhu války navštívit: „It was the wartime situation – in which the United States was faced with the problem of waging a total war, including psychological warfare, against little-known and inaccessible enemies – which stimulated this special scientific development...“ (Mead 1951: 70). Namísto zúčastněného pozorování byly kultury studovány pomocí jiných metod: interview s imigranty žijícími v USA a s válečnými zajatci, studium různých

⁹ Z autorů monografického zpracování života a díla R. Benedictové jmenujme v první řadě její přítelkyni a kolegyni Margaret Meadovou (1959; 1974), dále kupř. Sidneyho W. Mintze (1981), Judith Modellovou (1984), Margaret M. Caffreyovou (1989) či Lois W. Bannerovou (2003).

písemných dokumentů, historických a politických zpráv o jednotlivých národech, četba beletrie, studium folkloru, sociální analýzy (Young 2005: 103). Tento způsob výzkumu ostatně pro RB nebyl ničím novým, již v době, kdy se zabývala americkými indiánskými kulturami, pracovala s terénními záznamy a analýzami svých kolegů, osobně se měla zúčastnit pouze několika krátkodobých pobytů.¹⁰ Jedním z důvodů, který se uvádí, byla její nedoslýchavost (již z dětství), jež jí komplikovala komunikaci a osvojování si cizích jazyků (Mead 1974: 5 a 30). Navíc ve 30. letech 20. století, v období hospodářské krize, byl nedostatek prostředků pro financování větších terénních výzkumů (Metraux 1980: 364). A dodejme i to, že RB vstoupila na pole antropologie s několikaletým zpožděním, a tak pro ni byla některá výzkumná stipendia limitovaná věkem nedostupná (Mead 1974: 20).

Na základě vládního pověření se RB pustila do sběru a analýzy materiálů o různých zemích a své první válečné studie kultur *na dálku* (Thajsko a Rumunsko) vypracovala již na podzim 1943; dále následovaly drobnější zprávy o kupř. Holandsku, Německu, Finsku. V červnu roku 1944 byla pověřena studiem Japonska, na jehož základě po konci války napsala knihu *Chryzantéma a meč*.

V rámci práce pro OWI navázala R. Benedictová kontakt s mnoha osobami (na území USA), relevantními pro jednotlivé geografické oblasti,¹¹ jak dokládá „seznam konzultantů“ a část korespondence s nimi, jež se dochovaly v jejích dokumentech (112.10). Mezi země, o něž se RB zajímala již v době svého působení v OWI, patřilo i Československo. Dokládá to její korespondence se socioložkou a etnografkou Svatavou Jakobsonovou, jejíž jméno je ostatně v seznamu konzultantů pro OWI pro oblast Československa (1–112.10). S. Jakobsonová, která emigrovala z Československa se svým manželem, lingvistou Romanem Jakobsonem, udržovala v USA četné kontakty s českou komunitou a přislíbila Benedictové (v dopise z 5. července 1943) pomoc a spolupráci:

I will send you also some notes about the organisation of the administrativ (sic) in the Czechoslovak communities. [...] I am very interested in all those problems. I enjoyed very much the conversations with you and I would appreciate deeply if, when you will come back to New York, you will give me a call, and if what I can say about my country and those I know, is of any use for you.

(3–112.10)

¹⁰ S prvními terénními výzkumy indiánských kmenů začala RB na počátku 20. let 20. století (Marshall 1998: 38; Budil 2003: 186).

¹¹ Area: Dutch, China, Rumania, Czech, Japan, Thai, Russia, Europe, America, Latin America, Jewish (1–112.10).

Výzkum soudobých kultur (RCC)

Po válce se RB rozhodla svůj návrat na univerzitu o rok odložit (Mead 1959b: 425) a odjela do Kalifornie ke své rodině. Tam se věnovala přípravě knihy *The Chrysanthemum and the Sword* (český překlad *Chryzantéma a meč*; Benedictová 2013). Při této práci využila poznatky, které byly součástí její japonské studie pro potřeby OWI – informace a zdroje, které podléhaly utajení, v knize být zmíněny nesměly (Mead 1974: 64). Knihu začala psát měsíc po kapitulaci Japonska (Caffrey 1989: 322) a vydala ji na podzim roku 1946.

Po návratu na Kolumbijskou univerzitu (podzim 1946) začala RB organizovat mezikulturní antropologický seminář o evropských kulturách (*Columbia seminar on contemporary European cultures*), otevřený pro studenty s evropským původem (jednalo se o stipendisty i o potomky přistěhovalců); měl být jakýmsi metodologickým tréninkem, kupříkladu se v něm studenti měli učit pozorovat americký život a zaznamenávat toto pozorování, jež mělo přispět k pochopení vztahu USA a cizinců (Mead 1959b: 431–432).

Přibližně v téže době byla RB kontaktována z úřadu Office of Naval Research, který uvolnil značné finanční prostředky pro základní výzkum lidského chování. RB se tak v průběhu několika následujících měsíců věnovala přípravě – mimo jiné i spolu s Margaret Meadovou – návrhu dvouletého projektu.

Rozsáhlý projekt nakonec formálně existoval pět let, 1947–1952 (viz Mead – Métraux 2000: xii); postupně vznikla početná pracovní skupina interdisciplinárního charakteru (celkem na projektu pracovalo asi 120 osob; Mead 1959b: 435). Projekt, zaměřený na výzkum současných kultur – skupin osob cizího původu na území USA, byl po měsících příprav zahájen 1. dubna 1947 a nesl oficiální název *Columbia University Research in Contemporary Cultures (RCC)*,¹² obecně byl znám jako „the study of national character“ (studium národní povahy), „the study of culture at a distance“ (studium kultury *na dálku*) či „the study of national culture“ (studium národní kultury, k tomuto typu výzkumu viz např. Gorer 2000). Jak uvádí M. Meadová, až na několik výjimek (jako tomu bylo například u manželů Rodnickových působících v Československu), byla téměř všechna práce výzkumu provedena *na dálku* z USA především za pomoci vybraných informátorů z daných zemí (Mead 1951: 76).

¹² Někdy se jako formální začátek projektu uvádí říjen 1947 (Mead 1959b: 434; Métraux 1980: 367).

RCC tvořilo sedm¹³ výzkumných skupin zabývajících se Francií, Československem, Ruskem (z doby před rokem 1917), štetly¹⁴ východoevropských židů (z doby před druhou světovou válkou), Čínou, Polskem a Sýrií (Mead 2000b: 503). V pozdějším období projektu bylo zkoumáno také Německo, soudobá sovětská kultura, Itálie a Španělsko (Mead 2000a: 7). RB měla oficiálně jednu z vedoucích pozic projektu a současně předsedala *české skupině*¹⁵ (Mead 1959b: 435). V archivních materiálech R. Benedictové se dochovalo několik dokumentů z činnosti *české skupiny*, které do určité míry přibližují činnost a některé detaily výzkumu RCC (viz 98.3–98.6).

Antropoložka Rhoda Métrauxová napsala, že o Československo, které bylo jednou ze zemí, na něž byl výzkumný projekt RCC zaměřen, měla RB sama zvláštní zájem (Metraux 1980: 368); Československo si své místo v projektu získalo jako spojnice mezi Východem a Západem, dále jako východoevropská země v protikladu k Rusku (Young 2005: 122). Navíc v Československu byla možná práce v terénu, proto do něj po roce fungování projektu odjeli dva členové z původní studijní skupiny, již zmínění manželé David a Elizabeth A. Rodnicovi, s nimiž se tam RB během své cesty do Evropy v létě 1948 setkala. Tento terénní výzkum však současně způsobil omezení studia Československa v rámci RCC (Young 2005: 122).

V červenci 1948 získala RB profesuru na Kolumbijské univerzitě, a sice jako první žena na Fakultě politických věd (Mead 1974: 55, 70). Téhož jara byla také pozvána, aby se zúčastnila jako přednášející pětítýdenního letního semináře UNESCO v Poděbradech – bez tohoto pozvání by léto 1948 prožila RB jinak, neboť do té doby cestu do Evropy neplánovala (viz 1–16.6).

Do Evropy se mohla RB dostat již krátce po konci druhé světové války, kdy byla pozvána do Německa, aby se zde zabývala problémy okupace; stalo se tak v období, jak uvádí Meadová, kdy do americké okupační zóny mělo přístup jen několik civilistů, mezi nimiž ženy byly vzácnou výjimkou.¹⁶ Její cesta však byla

¹³ Někdy se uvádí pět kultur: Rusko, Československo, Francie, východoevropští židé a Čína; časem se omezilo studium Československa a Francie, a naopak do projektu byla přidána Sýrie (Young 2005: 122; také viz 1–98.4).

¹⁴ Židovská městská komunita ve východní Evropě (viz Joffe 1949: 238).

¹⁵ *Českou skupinou* zde nazývám skupinu výzkumníků projektu Kolumbijské univerzity, jež se zabývala Československem; převzato podle terminologie z práce Mary E. Henryové (1–98.4, s. 15) „the Czech group“.

¹⁶ Evropu předtím navštívila patrně dvakrát, poprvé cestovala po Evropě roku 1909 s přítelkyněmi, podruhé se jednalo o cestu v létě roku 1926 (viz Mead 1959: 523–524); v Římě se tehdy konal International Congress of Americanists, jehož se RB spolu s M. Meadovou zúčastnily (Mead 1974: 25, 34).

zamítnuta ze zdravotních důvodů. RB byla zklamaná, těšila se do Evropy a toužila navštívit především země východní Evropy, které nikdy neviděla (Mead 1949: 462; Mead 1974: 61; Mandler 2013: 191). V létě roku 1948 však žádné lékařské povolení potřeba nebylo, a tak do Evropy odcestovala. RB navštívila pět zemí, a sice Československo, Polsko, Belgie, Holandsko a Francii, jejichž kultury studovala *na dálku*. M. Meadová ve vzpomínce na tuto dobu uvedla, že RB ono pozvání velmi lákalo právě proto, že by se studovaným kulturám mohla přiblížit a ověřit si své hypotézy (Mead 1959b: 437–438).

Svou spolupráci s RCC plánovala Ruth Benedictová ukončit v průběhu zimy 1948/1949 (Caffrey 1989: 337), avšak 17. září 1948, několik dní¹⁷ po návratu z cesty po Evropě, zemřela (Young 2005: 142). Odpovědnost za projekt a jeho dokončení převzala Margaret Meadová, která pak dohlížela i na následné projekty, například *Studies in Soviet Culture* (Mead 1961: 136).

Československo zblízka

V polovině dubna 1948, tedy přibližně po roce fungování projektu RCC, obdržela R. Benedictová písemné pozvání od Waltra H. C. Lavese (1–16.4), zástupce generálního ředitele UNESCO, na letní seminář, organizovaný pod záštitou UNESCO, nazvaný *Seminar on Childhood Education from 3 to 13 Years of Age*, jenž se měl konat v Poděbradech¹⁸ od středy 21. července do středy 25. srpna 1948.¹⁹ UNESCO²⁰ vyzvalo vědce z řad společenských oborů, aby se zaměřili na výzkum národních rozdílů a aby do něj také zahrnuli rozličné způsoby výchovy dětí. RB se o problematiku výchovy dětí dlouhodobě zajímala a přednášela o ní; již v době práce pro OWI měla shromážděno na toto téma mnoho materiálu.²¹ Nabídku zúčastnit se ve

¹⁷ M. Meadová uvádí, že to bylo deset dní po návratu z Evropy (Mead 1949: 457).

¹⁸ V literatuře i archívních dokumentech někdy bývá jako místo konání uváděna Praha („Prague Seminar“ viz např. Brosse 1950: 106, 115); v náčrtu plánu tohoto semináře z března roku 1948 se jako místo konání uvádí „Czechoslovakia, vicinity of Prague“ (*Outline of plans* 1948: 1; 1–16.4). – UNESCO tehdy organizovalo současně tři (respektive čtyři) semináře, a sice v USA („Teaching about the United Nations and its Specialized Agencies“), v Anglii („Education and Training of Teachers“) a právě v Československu v Poděbradech, jež se nacházejí „30 mil východně od Prahy“, jak upřesnil polohu středočeského lázeňského města srpnový *Unesco Courier*. Čtvrtý seminář ve Venezuele, zaměřený na problematiku výchovy v Latinské Americe, byl pořádán v součinnosti dvou organizací, UNESCO a Pan-American Union.

¹⁹ Seminář trval pět týdnů, nikoli pět dnů, jak uvádí v úvodní kapitole k *Chryzantémě a meči* M. Soukup (2013: 26).

²⁰ RB byla ve styku s organizací UNESCO již dříve, jak dokládá vzájemná korespondence s touto organizací (2–112.14), v níž byla RB oslovena jako přední odborná poradkyně.

²¹ Ostatně i jedna z výzkumných skupin RCC byla zaměřena na studium dětí (tzv. Child study group; viz např. Mead 1974: 72).

střední Evropě semináře v roli přednášející přijala (s vyhlídkou navázání spolupráce s evropskými badateli /3–16.7/), a to i přes dlouhodobé zdravotní problémy, které jí znemožnily pracovní cestu do Německa o dva roky dříve. Předpokládané pracovní vytížení však tentokrát nemělo být náročné, očekávalo se, že v průběhu dvou týdnů bude mít čtyři přednášky. RB měla strávit v pozici „lecturer and special consultant“ na semináři 8–10 dnů (viz 2–16.6; *Brief comments*, s. 1). UNESCO za účast na semináři nabídlo 250 dolarů a uhrazení nákladů na stravu, ubytování a cestu (1–16.4). RB byla pravděpodobně ubytovaná v hotelu Tlapák v centru lázeňské kolonády, kam jí byla adresována pošta (7–16.7).

S blížícím se seminářem příprava Benedictové na cestu do Evropy zintenzivněla a projevilo se to i v její korespondenci. Koncem června napsala RB manželům Jakobsonovým dopis, v němž Svatavu Jakobsonovou poprosila o to, zda by jí poskytla kontakty na přátele, s nimiž by se mohla setkat v Praze. Jak jsem již uvedla výše, Svatava Jakobsonová spolupracovala s RB již za jejího působení v OWI během války jako poradkyně pro oblast Československa (1–112.10): „I wanted to see Mrs. Jakobson (sic) to ask her for the names of friends whom I might have a chance to meet there“ (3–16.6). Roman Jakobson jí v dopise z 2. července 1948 odpověděl (původně se totiž měli osobně setkat v New Yorku, ale minuli se), že pokud bude třeba, rád jí dá „doporučení či návrhy“ stran Československa: „[...] try to call Mrs. Jakobson. She might be in the City for a couple of days in the middle of July. In any case, we will be happy to give you some recommendations or suggestions, if you would like to have such for Czechoslovakia“ (1–16.7).

O čtyři dny později jí z Reed College v Oregonu přišel dopis od politologa Franka Munka (2–16.7), který odešel z Československa kvůli politické situaci v září roku 1946 (Růžička 1999),²² jenž původně obsahoval v příloze tři dopisy „for people in Prague“ (pro filozofa prof. Jana Blahoslava Kozáka, ekonoma prof. Josefa Macka a sociální pracovníci Růženu Pelantovou), jež Munk ve svém průvodním dopise stručně představil (vedle jejich profesního zaměření nastínil především jejich postoj k poúnorové situaci země). Upozorňuje Benedictovou na to, že Československo je po únorových událostech „rozkročeno mezi dvěma kulturními vzorci“ – vzhledem k tomu, co píše k osobě prof. Kozáka, tím mohl

²² Další z významných postav české kulturní elity; pro podrobnější obraz odkazují k české verzi jeho paměti *Moje století: z Kutné Hory k Tichému oceánu* (Munk 2013). František Munk do USA emigroval s rodinou poprvé již v květnu 1939 (během války tam působil na několika univerzitách, přednášel například o střední Evropě a Balkánu v rámci školení armády i vojenské civilní správy, stal se ředitelem školení UNRRA); do vlasti se po válce vrátil v lednu 1946; v pozici ekonomického poradce UNRRA pracoval v Praze a ve Vídni. V září téhož roku se však rozhodl vrátit se do Spojených států (přijal nabídku profesury na fakultě politických věd na Reed College v Portlandu), kde zůstal s rodinou již natrvalo (Munk 2013; Růžička 1999).

on jako politolog mínit (orientaci na) Západ a Východ; pro dokreslení tehdejší atmosféry v Evropě ostatně dodejme, že tou dobou probíhala již několik týdnů sovětská blokáda západních sektorů Berlína.

Enclosed are three letters for people in Prague and here is something about them. It might help you appraise what they will have to say about a very fluid and painful situation of a country now astride two culture patterns (like astride a razor's edge).

Professor J. B. Kozák, distinguished philosopher, friend of Masaryk the elder, until the recent coup chairman of the American Institute and representative of Western orientation. Taught at Oberlin during the War. Has now come out publicly in favor of the new régime – how genuinely I don't know.

Professor Josef Macek, economist and outstanding theorist of the social democrats. Delightful person. Stayed in Czecho under the Nazis. Does not oppose the present régime but remains quiet.

Madame Pelantová. Outstanding woman, a leader in social work and until the recent putsch Deputy Mayor of the City of Prague. Was active in National Socialist party. Happened to be in hospital during February, but is now out of favor of the new masters. Would, I guess, be pretty critical, if she can talk.

I suggest your sending them my letter when you arrive in Prague and arranging a meeting. Give them all my best regards, please, and ask them if I can do anything for them. I prefer not to write them, until I hear from them. (2–16.7)

O tom, že RB jela do Evropy, kde „je napjatá situace“, se v dopise z 19. 7. zmínil Charles D. Anderson, redaktor z vydavatelství Macmillan (a dotázal se jí, zda se své letní plány nerozhodla změnit): „I am wondering if the tense situation in Europe has caused you to change your plans concerning the visit to Czechoslovakia. In any case, I hope you are having a pleasant summer“ (4–16.7). Téhož dne poslala RB do Olomouce dopis manželům Rodnickovým (5–16.7), v němž si s nimi domlouvala setkání poté, co odjede z Poděbrad, a také odpověděla F. Munkovi do Portlandu, jemuž poděkovala za doporučující dopisy:

Dear Dr. Munk: It was wonderfully kind of you to write me the letters of introduction, and I shall look forward to meeting the persons you have suggested. Dr. Kosák (sic) I met first at Bryn Mawr College when he was teaching there, and then at the OWI when he was on the Czechoslovakian desk. I hope I am not confusing two Dr. Kosaks (sic). (6–16.7)

O záměnu osob se stejným jménem („two Dr. Kosaks“) se s největší pravděpodobností nejednalo; J. B. Kozák²³ za druhé světové války skutečně pobýval v USA. Na pensylvánské Bryn Mawr College, již RB zmiňuje, přednášela po dobu jednoho semestru na jaře 1941 (Mead 1974: 56). Kozák od června 1943 pracoval pro OWI, kde psal direktivy pro rozhlasové pracovníky, například Jiřího Voskovce a Jana Wericha, jak sám uvádí v Předmluvě z listopadu 1947 ke své knize *Podle cesty* (Kozák 1948: 6).²⁴ K jejich setkání v Československu ale zřejmě nedošlo, neboť do hotelu Tlapák v Poděbradech jí 30. 7. na hlavičkovém papíru děkanství FF UK v Praze napsal J. B. Kozák dopis, ve kterém vysvětloval, že se nemohou setkat, neboť 1. srpna hodlal odjet na konferenci UNESCO do Utrechtu.²⁵ Pokusil se také stručně vysvětlit svou situaci a postoj po únoru 1948:

Dr. Munk's „introduction“ was certainly unnecessary, since I know you as well as he does. My wife, too, likes to remember you, she met you in Washington. Will you please drop a card to the Munks on your return. We shall write them, but I wish you would tell them that I am wondering at the remark that they read a great deal about me and „are surprised“ by my activities. A lot of harm has been done to me by the Time magazin and the Hearst Press at the time of the Charles University 600th anniversary celebrations. I was misquoted [...] I have not changed, resist great pressure and laugh at attempts to bribe me (seat in Parliament, post of ambassador etc.) Of course, men like me must bide their time, in the hope they will be – perhaps – able to act as catalyzers later on. Beginning

²³ J. B. Kozák, řádný profesor filozofie na FF UK v Praze, poslanec Národního shromáždění, byl před druhou světovou válkou zapojen do protifašistického hnutí, v červnu 1939 mu američtí unitáři pomohli legálně – prostřednictvím nabídky profesury – odejít do USA, kde 1939–1943 přednášel na Oberlin College (stát Ohio); v období 1943–1944 pracoval v Úřadu pro válečné informace (OWI) ve Washingtonu a v 1944–1945 byl zaměstnán jako poradce československé vlády při československém velvyslanectví tamtéž. Po válce se vrátil na FF UK v Praze a v období 1947–1948 působil jako děkan této fakulty, zastupoval v Československu UNESCO a byl veřejně činný; po únoru 1948 nesměl publikovat, věnoval se překladatelské činnosti (Kozák 1948: 5; Tomeš a kol. 1999: 151–152; *Výběr kulturních výročí* 1992).

²⁴ „Toto údobí bylo ostatně krátké, pouhých sedm měsíců; skončilo náhlým ponižujícím rozvázáním mého služebního poměru z důvodů politických (těsně po uzavření naší spojenecké smlouvy se Sovětským svazem, kterou jsem hájil) a ne bez viny některých našich lidí“ (Kozák 1948: 6). – O tom, že přijal nabídku od OWI v Analysis and Research Department, svědčí i článek „Kozak to work in Washington for duration“ ve studentských novinách Oberlin Review z 21. 5. 1943: „This department will assimilate information from all other departments and direct the policy of psychological warfare.“
Online: <<http://dcollections.oberlin.edu/cdm/compoundobject/collection/p15963coll9/id/144-099/rec/3>> (naposledy navštíveno 9. 1. 2015).

²⁵ Preparatory Conference of Representatives of Universities, Utrecht, Nizozemí, 2.–13. 8. 1948.

September I am retreating into the shadows, since my term of office is for one year only – a rule with us. Mr. Munk can rest assured that I remain true to myself and to the principles he shares with me. On the other hand we belong to this country and cannot identify ourselves with the demands of any other. I hope you will meet some very decent people during your stay here.

(7–16.7)

Z korespondence RB za červen a červenec (16.6 a 16.7) se dovídáme o rozvrhu její evropské cesty: let z USA byl naplánovaný na pondělí 19. července; do Prahy měla přiletět 21. července a hned poté se odebrat do Poděbrad. Na tamním semináři byla RB pravděpodobně přítomna od 21. do 30. července (viz 112.15). V Československu se zdržela do 10. srpna. První srpnový týden patrně navštívila Prahu, kde se plánovala setkat s odborníky z řad sociálních věd, a to s americkými i s československými. Uvádí to v dopise pro československý generální konzulát v New Yorku z 16. 6. 1948 (2–16.6). Pro tři osoby měla doporučující dopisy od Franka Munka (2–16.7). Dále plánovala navštívit 7. srpna v Olomouci své kolegy a přátele Davida a Elizabeth Rodnickovi, kteří získali grant na terénní výzkum v Československu (strávili zde 10 měsíců z roku 1948). Svě úmysly manželům Rodickovým nastínila v dopise, který napsala již před odletem z New Yorku: „I am looking forward to a good two-day visit with you before I go to Cracow and Warsaw on the 10th“ (5–16.7).

Do Polska (Krakov, Varšava) tedy hodlala odjet z Olomouce 10. srpna. Týden zde strávila se svou kolegyní z RCC Sulou Benetovou,²⁶ jež v Polsku vedla terénní výzkum (Young 2005: 142). Následoval přesun do Amsterdamu, kde pobyla asi dva dny (od 16. srpna) a poté se zúčastnila mezinárodního antropologického setkání²⁷ v Bruselu, kde plánovala setrvat tři až čtyři dny, přibližně od 19. do 21. 8. /viz 16.6/). Stačila také zajet do Paříže a střetnout se tam s dalším svým bývalým kolegou z Kolumbijské univerzity, s kanadským psychologem Otto Klinebergem, který tou dobou v Paříži pracoval pro UNESCO.

Toto evropské turné mělo být, podle M. Caffreyové, pro RB velkým přínosem: cítila, jak přesná byla její práce „naslepo“: „She felt good about how accurate her ‚blind‘ work had been, and that Poles, Czechs, and the Dutch actually behaved as her research had led her to expect.“ (Caffrey 1989: 337)

²⁶ Práce S. Benetové o polské kultuře, např.: *Patterns of Thought and Behavior in the Culture of Poland* (Office of Naval Research, Columbia University, 1952).

²⁷ 3rd International Congress of Anthropological and Ethnological Sciences, Brussels-Tervueren (15.–23. 8. 1948).

Na poděbradský seminář vzápětí navazovala další akce, a to *Světová konference pracovníků předškolní výchovy* v Praze na Karlově univerzitě, zorganizovaná ve dnech 26. až 29. srpna.²⁸ Zúčastnila se jí také ředitelka poděbradského semináře A. G. Skardová, která se v Praze ve svém projevu 26. 8. vrátila k průběhu a výsledkům semináře v Poděbradech (viz *Rapport* 1948: 10–11).²⁹ Téhož dne před svým odjezdem do Prahy, tedy ještě z Poděbrad, napsala Ruth Benedictové, s níž se na semináři sprátelila, srdečný dopis, ve kterém jí poděkovala za účast na semináři a pozvala ji v budoucnu do Norska, aby se tam věnovala přímému studiu norského způsobu života: „Do come to Norway some day for a direct study of our Norwegian way of life, and to see the rest of my children...“ (2–16.8).

Poděbradský seminář – jeho cíle, obsah a symboličnost zvoleného místa

Poděbradský zámek jako místo konání této mezinárodní akce byl patrně zvolen symbolicky: v té době zde fungovalo státní reálné gymnázium (jež bylo původně, ještě před válkou, zamýšleno jako elitní internátní škola)³⁰ mimo jiné i pro válkou postižené děti (např. Miloš Forman³¹). A právě tématem semináře bylo vzdělávání a výchova dětí, navíc jedna studijní skupina semináře se měla zabývat „různými aspekty problému válkou handicapovaných dětí“³² (viz informační dopis z UNESCO z počátku června 1948, /1–112.14/).

²⁸ Na této konferenci byl založen OMEP (Světová organizace pro předškolní výchovu, L'Organisation Mondiale pour l'Éducation Préscolaire).

²⁹ Obou událostí, s blízkou tematikou otázky předškolní výchovy, se vedle zmíněné dr. A. G. Skardové zúčastnila také např. dr. Alva Myrdalová, pozdější nositelka Nobelovy ceny míru (1982).

³⁰ Z výroční zprávy uveřejněné v časopise *Vesmír* roku 1947 (viz článek „Kolej Jiřího z Poděbrad“) se dovídáme, že původní předválečný záměr zřídit zde moderní školu internátního typu se kvůli válce zdržel, a že teprve ve školním roce 1946–1947 byl ústav otevřen, avšak nikoli jako čistě internátní (což mělo narušit základní ideu instituce). Ve zprávě se uvádí, že za mořem je to „dnes nejznámější naše škola“, určena pro žáky od 10–18 let. Viz též *Svobodné noviny* z 16. 6. 1946 („Nová střední škola v Poděbradech“), které informovaly o tom, že „školním rokem 1946–47 bude v Poděbradech otevřeno reálné gymnásium. Ústav bude umístěn v zámku. Pro cizí žáky bude zřízen výchovný internát nazvaný Středočeská kolej Jiříka z Poděbrad (SKIP), kde v rodinném prostředí pod pečlivým dohledem budou chovanci připravováni nejen pro školu, nýbrž i pro život.“

³¹ Podle Almanachu Státního reálného gymnázia, Koleje Jiřího z Poděbrad a Gymnázia Jiřího z Poděbrad 1946–1996 byl Miloš Forman studentem této instituce v letech 1946–1949; přibližně ve stejné době zde studovali i Josef a Ctirad Mašínové, a v roce 1947 sem nastoupil i Václav Havel (na základě sdělení pracovnice Polabského muzea v Poděbradech).

³² Studium vlivu války na děti, tzv. poválečné děti, ale i na děti ze zemí, které se války přímo neúčastnily.

Z návrhu programu poděbradského semináře (viz *Outline of plans*) vysvítá, že jeho hlavním cílem bylo zaměřit se na potřeby a zkušenost dětí v různých kulturách v rozmezí věku zhruba 3–13 let a zaktivizovat mezinárodní síť odborníků. Byla v něm navržena následující témata: vztah školy, domova a společnosti, tělesné a duševní zdraví dětí, vzdělání válkou handicapovaných dětí, rozvoj zájmu dětí o dění ve světě. V průběhu semináře měl být připraven návrh na osvětový materiál pro pedagogické odborníky i veřejnost. Účastníci nezastupovali vlády, ministerstva, ani vzdělávací systémy, ale měli se setkat a spolupracovat jako členové týmu s možností sdílet znalosti a zkušenosti a studovat prostředky, jak se spojit a aplikovat nejnovější výzkum na specifické aspekty výchovy (viz srpnové číslo *Unesco Courier*). Účastníci měli mít příležitost debatovat o dílčích tématech v menších skupinách a podělit se o zkušenosti ze svých zemí: „...participants [...] explored ways that children could be raised to overcome group insecurity and destructive nationalism“ (Evans 1996).

Organizátoři pozvali na pozice hlavních přednášejících několik významných osobností.³³ Anglicky psaná zpráva o semináři z roku 1949 (viz *In the classroom*) obsahuje seznam 44 účastníků ze 16 zemí (*List of Staff members, participants and consultants*): z toho čtyři v pozici poradců, mezi nimiž se nachází jméno Ruth Benedictové.³⁴

Jednacími jazyky byly angličtina a francouzština. Ředitelkou semináře byla dr. Aase G. Skardová, profesorka psychologie z Osla. Vedle čtyř předsedajících bylo asi deset přednášejících a poradců, kteří se měli na semináři zdržet 1–6 dnů. Podle předběžných plánů se měly v dopoledních hodinách konat plenární semináře a odpoledne se účastníci měli rozdělit do zvláštních skupin – z dopisu dr. Skardové (RB měla patřit do skupiny 1):

Now here is how I have suggested that we organize the work: The seminar as a whole will work together e.g. every morning (listening to lectures, discussing etc.). But the seminar is too large a group to be treated as a unit all the time. Therefore, I have planned to have the seminar divided into four groups which I thought would work as groups in the afternoon, each group consisting of some 12–15 members, a quite manageable study group, I think. These groups will concentrate on the following subjects: 1) Education in various cultures, 2) Psychological development of children, 3) Special factors influencing the psychological

³³ Neúplný seznam osob, které se semináře zúčastnily, viz *Directory*. Historička N. Wakeová zmiňuje poděbradský seminář (Wake 2011: 207) jako jeden z projektů UNESCO, do nichž byl zapojen např. americký psychiatr Harry Stack Sullivan, přítel a kolega R. Benedictové (Evans 1996).

³⁴ Benedict, Ruth, Mrs. (U.S.A.), Professor of Anthropology, Teachers' College, Columbia University.

development (experiences from child guidance, experiences with children during the war), 4) General discussions on developing world-mindedness in children including such topics as the goal of education, the effects of education as seen from research in grown-ups (e.g. psychoanalysis). Each of these groups will have a study group leader to stay with them all the time of the seminar. [...] I hope that you will, during the time you stay at the seminar, take part in the part-time work of this particular group on a study group basis, which means not lecturing, but cooperating, inspiring, talking, discussing with the group. [...] I hope that you will also be kind enough to give some lectures to the whole seminar, help presenting the work of this group to the rest of the seminar etc. [...] As to material, I should think it might be extremely useful if you would beforehand prepare some kind of a questionnaire to be answered by all the participants. This would bring in some useful material, I should think, and also help the participants to realize what one might ask about. Otherwise I think it would be useful also if you would as soon as possible write down the books and other literature that you think would be most useful for the participants at the seminary [...] (3–16.4)

Program letního semináře sestával nejen z přednášek a debat, ale i z exkurzí (např. do vzdělávacích výzkumných center či na letní tábory) a setkání s československými experty v oboru dětského vzdělávání, jakož také z oddechové části (výlety, koncerty, tanec, sport). *Lidové noviny* ze 4. srpna přinesly zprávu o tom, že členové mezinárodního semináře věnovali „jeden den svého studijního programu žňové brigádě“ (viz novinový článek „Mezinárodní brigáda“).

Počátkem června 1948 rozeslali organizátoři budoucím účastníkům akce podrobnější informace (viz *Brief comments*): témata a jména předsedajících plánovaných čtyř hlavních studijních skupin po 12 až 15 členech. Jméno prof. Ruth Benedictové, v roli odborné poradkyně, je uvedeno hned v první skupině nazvané „Childhood Education in relation to various cultural patterns“ (předsedající dr. Chen Ho-Ching, vedoucí National Kindergarten Training Institute v Šanghaji).³⁵ RB byla v textu představena jako antropoložka, profesorka Kolumbijské univerzity v New Yorku. Plánovaných 10 dní jejího pobytu se mělo stát ústředním bodem programu celého semináře. Tato skupina se měla zabývat tím, jak domov, škola a obec ovlivňují děti (různých národů), a měla také zvážit interakci různých faktorů v prostředí dětí.

³⁵ Další tři skupiny: „Psychological development of children“, „Special aspects of the psychological development of children“ a „Aims and effects of childhood education“.

Program vypracovala Thérèse Brosseová ze vzdělávacího odboru UNESCO, která se v jeho rámci na tuto oblast zaměřovala: problematikou opožděného vzdělávání takovýchto dětí,³⁶ školením pedagogických specialistů, potřebou mezinárodní spolupráce, porovnáváním předválečných a poválečných statistik. Budoucí účastníci akce byli vyzváni dopisem, aby materiály související s tématem zaslali předem dr. Brosseové, popřípadě aby je přivezli s sebou na seminář. Válkou handicapovanými dětmi byly míněny děti opožděné ve vzdělávání, vysídlené děti (utečenci, deportované a evakuované děti), děti bez domova, problémové děti, sociálně nepřizpůsobivé děti, fyzicky handicapované děti (podvyživené, s TBC, smyslově postižené, zmrzačené). Účastníci byli také požádáni, aby připravili (podle několika položených otázek) podklady k tématu nejvýznamnějšího problému reedukace v jejich zemi.

Jedna složka v archivu RB je vyhrazena samotnému semináři (112.15). Strojopisný dokument ze dne 24. 7. 1948 (1–112.15) patrně předem vypracovala RB pro své posluchače. Je v něm zaznamenán návrh instrukcí, jak získávat materiál o dětech (jak zahájit hovor, jak přimět dítě, aby mluvilo o určitých tématech, jak používat projektivní techniky, jak si získat důvěru; význam popisu okolností výzkumu a zaznamenávání nejen odpovědí, ale i otázek tazatele; možné náměty na interview a informátory; v jakých situacích vést pozorování); je možné, že šlo o jednu z přednášek RB, popřípadě námět pro seminární debatu. Dále v této složce nalezneme text přednášky RB (2–112.15, 3–112.15).

První přednáška RB se podle všeho uskutečnila asi ještě v samotný den příjezdu do Poděbrad dne 21. července (Young 2005: 140) a je zaznamenána jednak v podobě 12stránkového textu nazvaného *Ruth Benedict, Unesco Seminar* (2–112.15), jednak v dokumentu UNESCO z 15. 9. 1948 s titulem *The study of cultural continuities in the civilized world* (3–112.15). V obou případech se jedná o strojopisy v angličtině. Tento druhý dokument je dosud k dispozici v archivu UNESCO on-line v původním jazyce anglicky a dále také ve francouzské verzi. Dokument je nazván: „The study of cultural continuities in the civilized world; lecture given by Ruth Benedict, Professor of Anthropology, Teachers' College, Columbia University“ (viz *The study*).

Je však možné, že se jedná o souhrnný záznam čtyř referátů, které RB měla v Poděbradech přednést: první část je věnována studiu národních rozdílů, druhá odborné přípravě studentů pro komparativní výzkum národních rozdílů, třetí

³⁶ Potřeba vyvinutí vhodných pedagogických metod, vzdělávání v nemocnicích, profesní vzdělávání přizpůsobené fyzickým nedostatkům apod.

výchově dětí v evropských národech a čtvrtá část byla vyhrazena otázkám a odpovědím posluchačů.

Hlavním vzkazem přednášky RB byla výzva k vzájemnému porozumění mezi národy, uznání rozdílných myšlenek, zvyků a hodnot.³⁷ Stejnou myšlenku vyslovila již o dva roky dříve v knize *Chryzantéma a meč*: „Cílem je svět bezpečný pro rozdíly, v němž Spojené státy mohou být do morku kostí americké, aniž by ohrožovaly světový mír, a za stejných podmínek může být Francie francouzská a Japonsko japonské“ (Benedictová 2013: 41). V přednášce vysvětlovala, že zdravý jedinec, a obdobně zdravý národ, si rozdílů cení, neobává se jich, nevyžaduje, aby se mu ti druzí podobali. V Poděbradech nevarovala poprvé před nebezpečím, jež hrozí, budou-li se USA pokoušet vnucovat svůj způsob života a své hodnoty jiným zemím. RB opakovaně vysvětlovala, že součástí národní povahy Američanů byla i jejich „národní zkušenost amerikanizace miliónů Evropanů, jejichž hlavním přáním bylo stát se Američany“, a odtud přesvědčení, že kdokoli dostane i jen malou šanci, tak bez násilí a rád přijme americké hodnoty a vzory (např. ideu demokracie) – takové smýšlení považovala RB za přímo destruktivní (Benedict 1943: 101, 103).

Hovořila také o problematice kulturních vzorců a o výcviku studentů komparativního studia (národních rozdílů), což vycházelo z jejích zkušeností s vedením seminářů (např. *Columbia seminar on contemporary European cultures*, který otevřela po svém návratu z OWI na univerzitu) a projektu RCC na Kolumbijské univerzitě. Část přednášky byla zaměřena na rozdíly ve výchově dětí v evropských národech, v souvislosti s tím vyjádřila RB požadavek na systematické záznamy pozorování života dětí v jednotlivých zemích.³⁸ RB uvedla jako příklad rozdílný přístup *zavinování dětí* v jednotlivých zemích, jako ukázkou proměnlivé kulturní komunikace s dětmi (Young 2005: 141). RB svou přednášku zakončila upozorněním, že problematika výchovy dětí se zdaleka neomezuje na školní učební osnovy, ale že zahrnuje oblast rodiny a společenství, ve kterém dítě vyrůstá. Část její přednášky („Child Rearing in European Nations“) vychází z referátu nazvaného „Child Rearing in Certain European Countries“, jež si připravila pro American Orthopsychiatric Association v dubnu téhož roku (Benedict 1949).

O semináři v Poděbradech informovalo srpnové vydání věstníku *Unesco Courier*, jež vycházel v anglické, francouzské a španělské verzi, a průběžně o něm přinášel zprávy také československý tisk (*Rudé právo*, *Lidové noviny*, *Naše pravda* – viz Literatura a zdroje), který na rozdíl od věstníku jméno Ruth Benedictové výslovně nezmiňoval. K semináři se *Unesco Courier* vrátil ještě v říjnu,

³⁷ Ke kulturním rozdílům v poválečném světě viz již např. Benedict 1943.

³⁸ Např. význam uspokojování fyzických potřeb malého dítěte a jeho vliv na rozvoj osobnosti.

kdy jej připomněl v souvislosti se zprávou o úmrtí R. Benedictové, součástí textu byla i část její poděbradské přednášky.

Závěr

V úvodu studie byly položeny dvě otázky: a) proč Ruth Benedictová v létě 1948 navštívila Československo, b) proč se o tuto středoevropskou zemi již několik let před touto cestou zajímala. Odpověď na první otázku je jednoduchá: na poděbradském zámku se tehdy konal pětitýdenní letní seminář UNESCO a R. Benedictová na něj byla, jako přednášející a odborná poradkyně pro dané téma, na jaře téhož roku pozvána a toto pozvání přijala. Přijala jej ale asi do jisté míry i proto, že se tento seminář měl konat právě v Evropě, nadto v Československu, o které se již delší dobu odborně zajímala. Tímto navazujeme na otázku druhou.

V průběhu druhé světové války RB působila v Úřadu pro válečné informace ve Washingtonu (OWI), kde pomocí sítě informátorů a studia různých typů materiálů připravovala pro armádní účely studie o některých zemích, spojeneckých i nepřátelských, jež byly podkladem pro „psychologickou válku“ i pro potřeby poválečné organizace v těchto zemích. Ze shromážděných podkladů připravila RB po válce pro veřejnost knihu o japonském kulturním vzorci *Chryzantéma a meč* (Benedict 1946). Svůj zájem o Československo (ale i další evropské země) potom Benedictová přenesla i do poválečného výzkumu na Kolumbijské univerzitě, kde zahájila roku 1947 interdisciplinární projekt *Research in Contemporary Cultures*, v němž byly *na dálku* zkoumány národní povahy asi sedmi zemí, mezi nimiž bylo i Československo. Projektu přály i místní a časové okolnosti, jednak New York (se svým Ellis Islandem) jako vstupní brána do USA neměl o imigranty, potenciální informátory *na dálku*, z nejrůznějších zemí nouzi, jednak potřeba informací o zemích v době začínající studené války nepolevovala. Zatímco během druhé světové války představovalo Československo zemi, jež se nachází na východ od Německa, po válce šlo o symboliku spojnice mezi Východem a Západem a zároveň příklad východoevropské země v protikladu k Sovětskému svazu.

V případě Československa se v roce 1948, po několika měsících bádání *na dálku* z New Yorku, přenesl projekt s Davidem Rodnickem přímo do terénu. Další materiál k tomuto tématu se tudíž nachází například v archivu dokumentů sociologa a antropologa Davida Rodnicka v Briscoe Center for American History (University of Texas, Austin); zajímavé budou patrně především záznamy původních interview, která na území Československa pořídil v průběhu roku 1948 (leden až listopad).

Na semináři v Poděbradech zopakovala Benedictová své davné přesvědčení o tom, že k udržení míru ve světě je nutné, aby se národy poznávaly a ve své rozmanitosti se vzájemně respektovaly. Na příkladu své vlastní země varovala před tím, aby USA vnucovaly (třebas v dobré víře) svoje hodnoty a způsob života v jiných zemích, neboť je zcela zásadní rozdíl mezi (dobrovolnou) amerikanizací milionů imigrantů, kteří přijeli do USA začít nový život, a amerikanizací (vnucovanou) na cizích územích.

Červenec 2015

Zdroje a literatura:

Archiv Vassar College Libraries:

Ruth Fulton Benedict Papers, Archives and Special Collections Library, Vassar College Libraries (Poughkeepsie, NY).

Archiv UNESCO:

- [The study =] Benedict, Ruth: *The study of cultural continuities in the civilized world* (lecture). Seminar on Childhood Education, Podebrady, Czechoslovakia, 21. 7. – 25. 8. 1948. UNESCO/Sem.III/Lec./10. Online: <<http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001556/155613eb.pdf>> (naposledy navštíveno 7. 1. 2015). Lecture given by Ruth Benedict, Professor of Anthropology, Teachers' College, Columbia University; Podebrady, Czechoslovakia, July 1948.
- [Outline of plans =] *Outline of plans for UNESCO's Seminar on Childhood Education*. Paříž: UNESCO, 12. 3. 1948. UNESCO/Sem.III/Lec./1. Online: <<http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001556/155629eb.pdf>> (naposledy navštíveno 3. 3. 2014).
- [Study group =] *Seminar on Childhood Education. Study group on „Special aspects of the psychological development of children“*. Paris: UNESCO, 7. 6. 1948. UNESCO/Sem.III/C/1. Online: <<http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001556/155627eb.pdf>> (naposledy navštíveno 3. 3. 2014).
- [Brief comments =] Skard, Aase Gruda: *Seminar on Childhood Education from 3 to 13. Brief comments on the programme*. Paříž: UNESCO, 9. 6. 1948. UNESCO/Sem.III/5. Online: <<http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001556/155626eb.pdf>> (naposledy navštíveno 3. 3. 2014).
- Brosse, Thérèse: 1950 – War-handicapped Children. Report on the European Situation. Paris: UNESCO. Online: <<http://unesdoc.unesco.org/images/0002/000274/027436eo.pdf>> (naposledy navštíveno 3. 3. 2014).
- [In the classroom =] *In the Classroom with Children Under Thirteen Years of Age*. Towards world understanding. Podebrady Seminar on Childhood Education from 3 to 13 years of age. UNESCO, 1949.
- [Rapport =] Rapport de la Conférence tenue à l'Université Charles, à Prague 26–27–28 Août 1948. Imprimé en France: Conseil mondial de l'éducation pré-scolaire (C.M.E.P.).

[Directory =] *Directory of staff members and participants: Sèvres, 1947; Ashridge, New York, Poděbrady, 1948.* Paříž: UNESCO, 15. 11. 1948. UNESCO/Sem./Directory/1947–1948. Online: <<http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001557/155723mb.pdf>> (naposledy navštíveno 5. 3. 2014).

Věstník organizace UNESCO:

Key educators at four seminars: study teaching for a world society. *Unesco Courier*, Vol. 1, No. 7, August 1948, s. 1, 6. Online: <<http://unesdoc.unesco.org/images/0007/000738/073809eo.pdf#73809>> (naposledy navštíveno 16. 1. 2015).

Ruth Benedict's last message on... Cultural continuity in civilized world. A lecture delivered at the Prague seminar. *Unesco Courier*, Vol. I, No. 9, October 1948, s. 7. Online: <<http://unesdoc.unesco.org/images/0007/000738/073850eo.pdf#73864>> (naposledy navštíveno 3. 3. 2014).

Československý tisk:

Kolej Jiřího z Poděbrad. *Vesmír*, roč. 1947–48, 15. 9. 1947, s. 25–6.

Mezinárodní brigáda. *Lidové noviny*, 4. 8. 1948, s. 3.

Mezinárodní seminář UNESCO v Poděbradech zahájen. *Rudé právo*, 22. 7. 1948, s. 5.

Nová střední škola v Poděbradech. *Svobodné noviny*, 16. 6. 1946, s. 6.

Předseda vlády v Poděbradech. *Rudé právo*, 24. 8. 1948, s. 1.

Předseda vlády v semináři UNESCO. *Naše pravda*, 25. 8. 1948, s. 2.

Vlajka Spojených národů v Poděbradech. *Lidové noviny*, 23. 7. 1948, s. 3.

Literatura:

Banner, Lois W.: 2003 – *Intertwined Lives: Margaret Mead, Ruth Benedict, and Their Circle*. New York: Alfred A. Knopf.

Benedict, Ruth: 1943 – Recognition of Cultural Diversities in the Postwar World. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*: 101–107. [Benedict, Ruth: 1959 – Recognition of Cultural Diversities in the Postwar World. In: Margaret Mead (ed.): *An Anthropologist at Work: The writings of Ruth Benedict*. Boston: Houghton Mifflin: 439–48.]

Benedict, Ruth: 1946 – *The Chrysanthemum and the Sword. Patterns of Japanese Culture*. Boston: Houghton Mifflin Co.

Benedict, Ruth: 1949 – Child Rearing in Certain European Countries. *American Journal of Orthopsychiatry* XIX: 2: 342–50. [Přetištěno také v Mead 1959: 449–458.]

Benedict, Ruth: 1974 – The Study of Cultural Patterns in European Nations. In: Margaret Mead: *Ruth Benedict*. New York – London: Columbia University Press: 159–165. [Původně vyšlo v roce 1946 v Transactions, The New York Academy of Sciences, Ser. 2, VIII: 274–279.]

Benedictová, Ruth: 2013 – *Chryzantéma a meč. Vzorce japonské kultury*. Praha: Malvern.

Budil, Ivo T.: 2003 – *Mýtus, jazyk a kulturní antropologie*. Praha: Triton.

Caffrey, Margaret M.: 1989 – *Ruth Benedict. Stranger in this land*. Austin: University of Texas Press.

Evans, F. Barton: 1996 – *Harry Stack Sullivan. Interpersonal theory and psychotherapy*. London: Routledge. [Zde odkazují na elektronickou verzi z roku 2005.]

Gorer, Geoffrey: 2000 – National Character: Theory and Practice. In: Margaret Mead – Rhoda Métraux (eds.): *The Study of Culture at a Distance*. New York – London: Berghahn Books: 61–89.

Joffe, Natalie F.: 1949 – The Dynamics of Benefice among East European Jews. *Social Forces* 27: 3: 238–247.

- Kozák, Jan Blahoslav: 1948 – *Podle cesty*. Praha: Pokrok.
- Mandler, Peter: 2013 – *Return from the natives: how Margaret Mead won the Second World War and lost the Cold War*. New Haven – London: Yale University Press.
- Marshall, Gordon (ed.): 1998 – *A Dictionary of Sociology*. Oxford – New York: Oxford University Press (2. vyd.).
- Mead, Margaret (and The American Museum of National History): 1949 – Ruth Fulton Benedict 1887–1948. *American Anthropologist, New Series* 51: 3: 457–468.
- Mead, Margaret: 1951 – The Study of National Character. In: Daniel Lerner – Harold D. Lasswell (eds.): *The Policy Sciences. Recent Developments in Scope and Method*. Stanford (CA): Stanford University Press: 70–85.
- Mead, Margaret (ed.): 1959 – *An Anthropologist at Work. Writings of Ruth Benedict*. Boston: Houghton Mifflin.
- Mead, Margaret: 1959a – The Years as Boas' Left Hand. In: Margaret Mead (ed.): *An Anthropologist at Work. Writings of Ruth Benedict*. Boston: Houghton Mifflin: 341–355.
- Mead, Margaret: 1959b – The Postwar Years. The Gathered Threads. In: Margaret Mead (ed.): *An Anthropologist at Work. Writings of Ruth Benedict*. Boston: Houghton Mifflin: 425–438.
- Mead, Margaret: 1961 – The Institute for Intercultural Studies and Japanese Studies. *American Anthropologist, New Series* 63: 1: 136–137.
- Mead, Margaret: 1974 – *Ruth Benedict*. New York – London: Columbia University Press.
- Mead, Margaret: 2000a – The study of culture at a distance. In: Margaret Mead – Rhoda Métraux (eds.): *The Study of Culture at a Distance*. New York – London: Berghahn Books: 3–58.
- Mead, Margaret: 2000b – Appendix A. Recommendations for the organization of group research. In: Margaret Mead – Rhoda Métraux (eds.): *The Study of Culture at a Distance*. New York – London: Berghahn Books: 503–506.
- Mead, Margaret – Métraux, Rhoda (eds.): 2000 – *The Study of Culture at a Distance*. New York – London: Berghahn Books.
- Métraux, Rhoda: 1980 – The Study of Culture at a Distance. A Prototype. *American Anthropologist, New Series* 82: 2 [In Memoriam Margaret Mead (1901–1978)]: 362–373.
- Mintz, Sidney W.: 1981 – Ruth Benedict. In: Sydel Silverman (ed.): *Totems and Teachers. Perspectives on the History of Anthropology*. New York: Columbia University Press: 141–168.
- Modell, Judith: 1984 – *Ruth Benedict. Patterns of a life*. London: Chatto and Windus.
- Munk, František: 2013 – *Moje století. Z Kutné Hory k Tichému oceánu*. Vlastislav Navrátil (ed.). Praha: HQ Kontakt.
- Růžička, Emanuel: 1999 – Osobnosti. *Krásné město* 1: 17–18.
- Soukup, Martin: 2013 – Život a vzorce Ruth Fulton Benedictové. In: Ruth Benedictová: *Chryzantéma a meč. Vzorce japonské kultury*. Praha: Malvern: 15–28.
- Soukup, Václav: 2000 – *Přehled antropologických teorií kultury*. Praha: Portál.
- The Problem of Changing Food Habits. Report of the Committee on food habits 1941–1943 (Bulletin of the National Research Council, N. 108, Oct. 1943)*. 1943 – Washington, D. C.: National Research Council, National Academy of Science.
- Tomeš, Josef a kol.: 1999 – *Český biografický slovník XX. století*. II. díl (K–P). Praha – Litomyšl: Paseka – Petr Meissner.
- Výběr kulturních výročí. Jan Blahoslav Kozák*. 1992 – Ústí nad Labem: SVK.
- Wake, Naoko: 2011 – *Private Practices. Harry Stack Sullivan, the Science of Homosexuality, and American Liberalism*. Piscataway (NJ): Rutgers University Press.
- Young, Virginia: 2005 – *Ruth Benedict: Beyond relativity, beyond pattern*. Lincoln: University of Nebraska.

Příloha:

(výběrový obsah jednotlivých složek; položky, na které v textu přímo odkazují)

Series, I: Correspondence

Folder 16.4 Correspondence to RFB, Apr 1948

1–16.4 = dopis z 13. 4. od zástupce generálního ředitele UNESCO Waltra H. C. Lavese pro RB, v němž ji zve na letní seminář do Poděbrad

3–16.4 = dopis z 23. 4. 1948 od Aase G. Skardové pro RB

Series, I: Correspondence

Folder 16.6 Correspondence to RFB, June 1948

1–16.6 = dopis ze 7. 6. 1948 od RB pro Waltera H. C. Lavese (UNESCO)

2–16.6 = dopis z 16. 6. 1948 od RB pro Generální konzulát Československa v New Yorku (informace o cestě do Evropy)

3–16.6 = dopis z 22. 6. 1948 od RB pro Dr. a Mrs. Jakobsonovi

Series, I: Correspondence

Folder 16.7 Correspondence to RFB, July 1948

1–16.7 = dopis z 2. 7. 1948 od Romana Jakobsona (CU, Dept. of Slavic languages) pro RB (do Pasadeny v Kalifornii)

2–16.7 = dopis z 6. 7. 1948 od Franka Munka (Reed College, Portland, Oregon) pro RB

3–16.7 = dopis z 8. 7. 1948 od Margaret Meadové (z Institute for Intercultural Studies) pro RB (navázání spolupráce s evropskými vědci)

4–16.7 = dopis z 19. 7. 1948 od Charlese D. Andersona pro RB

5–16.7 = dopis z 19. 7. 1948 od RB pro Davida Rodnicka (Olomouc, Československo)

6–16.7 = dopis z 19. 7. 1948 od RB pro prof. Franka Munka (odpověď)

7–16.7 = dopis z 30. 7. 1948 od J. B. Kozáka (z Děkanství FF UK v Praze) pro RB (Hotel Tlapák)

Series, I: Correspondence

Folder 16.8 Correspondence to RFB, Aug – Sep 1948

2–16.8 = dopis z 26. 8. 1948 od Aase G. Skardové (z Poděbrad) pro RB (adresováno již do New Yorku)

Series XII: Culture Area Files

Folder 98.3–98.6 Culture Area Files – Czechoslovakia

(dokumenty týkající se Československa a české skupiny projektu RCC)

Series XIII: U. S. Office of War Information [OWI]

Folder 112.10 OWI Consultants – List; Corr. with A–M (1943–1945)

1–112.10 = seznam konzultantů pro práci v OWI

3–112.10 = dopis z 5. 7. 1943 od Svatavy Jakobsonové pro RB

Series XIII: U. S. Office of War Information [OWI]

Folder 112.14 Unesco, 1947–1948

1–112.14 = dokument UNESCO ze 7. 6. 1948 v Paříži (= totéž *Study group*) k programu poděbradského semináře od dr. T. Brosseové

2–112.14 = dokumenty UNESCO z roku 1947 a korespondence

Series, XIII: U. S. Office of War Information [OWI]

Folder 112.15 Unesco Seminar, 1948

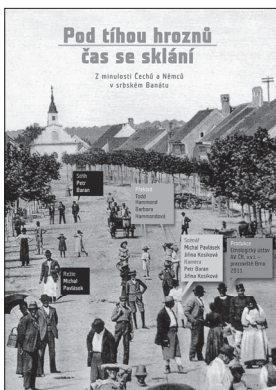
1–112.15 = dokument UNESCO ze semináře Seminar on Childhood Education from 3–13 (Poděbrady 1948), nazvaný „Data on Children“ z 24. 7. 1948

2–112.15 = text nazvaný *Ruth Benedict, Unesco Seminar*; 21. 7. (srpen 1948)

3–112.15 = dokument UNESCO z 15. 9. 1948 s přepisem přednášky *The study of cultural continuities in the civilized world* od RB, Poděbrady, červenec 1948

Contact: Mgr. Patricie Kubáčková, Ph.D., Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i.,
Letenská 4, 118 51 Praha 1; e-mail: patricie.kubackova@seznam.cz.

**Pod tíhou hroznů čas se sklání. Z minulosti Čechů a Němců v srbském Banátě
/ Time Bows Beneath the Burden of the Grapes. The Past, Czechs and
Germans in the Serbian Banat
Michal Pavlášek – Jiřina Kosíková**

V 18. století získal srbský Banát svoji multikulturní tvář, lemovanou vinohrady na úrodných svazích krajiny. Pěstování vinné révy se stalo společným místem každodenních radostí i strastí Němců a Čechů, v minulosti společných svědků historických událostí. Jejich příběhy vytváří pestrou mozaiku osobních svědectví o zapomenutých lidských osudech, vykreslující obraz Banátu v intencích konfliktu, tolerance a hluboké religiozity.

Scénář a námět: Michal Pavlášek a Jiřina Kosíková.

Střih: Petr Baran. *Kamera:* Jiřina Kosíková a Petr Baran.

Režie: Michal Pavlášek.

Jazyk: česky, srbsky, maďarsky, titulky EN, total time 23:00

Produkce: Etnologický ústav AV ČR, v. v. i.

– pracoviště Brno 2012

© Etnologický ústav AV ČR, v. v. i.

Film vznikl v rámci výzkumného záměru Etnologického ústavu AV ČR, v. v. i., Praha
Kulturní identita a kulturní regionalismus v procesu formování etnického obrazu Evropy
AVOZ90580513.

Cena s DPH 150 Kč

Objednávky vyřizuje: m.pavlasek@gmail.com a stoncrova@email.cz